

Öğretmen Görüşlerine Göre İdeal Öğrenci Tipi

*

Özer Yener Avcı* - Mustafa Durmuşçelebi**

Öz

Öğrenme ve öğretmeye ilişkin yeni değerler öğrenmenin öğrenci merkezli olarak yeniden düzenlenmesini öngörmektedir. Özden'e göre (1998) eğitim sisteminin bugünkü amacı, çağın değişimine ayak uydurabilecek, yaratıcı, girişken, bir anlamda küresel düşünüp, yerel hareket edebilen girişimciler yetiştirmek olmalıdır. "İdeal öğrenci tipi" dendiğinde, genel olarak bir öğrencide bulunmasını arzuladığımız özellikler anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın amacı lise öğretmenlerinin öğrencilerden beklentileri ve ideal öğrenci denilince öğrencide bulunmasını istedikleri özelliklerin belirlenmesidir. Bu araştırmada lise öğretmenlerinin "ideal öğrenci tipi"ne ilişkin görüşleri incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemi benimsenerek desenlenen bu çalışma 4 farklı lise türünde 29 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve standartlaştırılmış açık uçlu görüşme stratejisi ile veriler toplanmıştır. Görüşme yoluyla elde edilen veriler, betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Sonuçlarda öğretmenlerin beklentilerindeki ideal öğrencinin kendine güvenen, milli manevi değerlerine bağlı, sorumluluk duygusuna sahip, çalışkan, saygılı, fedakâr, dürüst, inançlarını cesaretle savunan kişiler olması gerektiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrenciden Beklentiler, İdeal Öğrenci, Öğretmen Görüşleri

* Öğretmen, Fatma Mustafa Haşçalık İlkokul, Talas-Kayseri, E-Posta: ozeryeneravci@gmail.com

** Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,

E-Posta: mcelebi@erciyes.edu.tr

Ideal Student Type According To Teachers' View

*

Abstract

Recent approaches in teaching and learning suggest reorganization of teaching and learning as making it student centered. According to Özden (1998), the aim of the today's system of education should be training entrepreneurs who can accomodate the necessities of time, think global and act local; and who are creative and enterprising. As general, the term 'Ideal Student Type' means the features we want any student to have. The aim of this study is to determine high school teachers' expectations of high school students and the special features they want the students to have. In this study high school teachers' view related to 'Ideal Student Type' were analyzed. This qualitative research study was carried out with 29 high school teachers from six different high school in different types. In this research, semi-structured interview technique, and standadized open-ended interview strategy were used. Data collected with interviews analyzed and interpreted by using descriptive analysis technique. Results of this study shows that from the high schools teachers' perspective any ideal student should be self-confident, faithful to national and moral values, have sense of responsibility, hardworking, respectful, devoted, honest, and stand up for their beliefs courageously.

Keywords: : Expectation From Students, Ideal Student, Teachers' View

Giriş

20. yüzyılın ikinci yarısı teknolojik gelişmelerin de çok hızlı yaşandığı bir dönem olmuştur. Her bir buluş ve yenilik sonucu ortaya çıkan teknolojik ürünler insan hayatını kolaylaştırmıştır. Dünün dünyası için geçerli olan “çok bilen” insan tipi, bilgi dünyasındaki hızlı gelişimle yerini “bilgiyi edinme yollarını bilen” insan tipi ‘ne bırakmıştır (Oktay, 2001).

Bir ülkenin toplumsal ve ekonomik gelişmesini sağlayabilme ve sürdürebilmesi, dünyada yaşanan kültürel, teknolojik, ekonomik ve bilişim gelişmelerini yakından izlemesine ve toplumsal sistemlerinde söz konusu gelişmeyi, değişimi ve yenileşmeyi sağlayacak insan gücünü yetiştirebilmesine bağlıdır (Durmuşçelebi, 2015).

Yeni yüzyılda öğrencilerin sürekli koşullandırıldığı, zihninden çok davranışlarıyla ilgilenildiği, bilginin pasif olarak aktarıldığı bir eğitim anlayışıyla, gelecek yüzyılın insanın yetiştirilemeyeceği ortaya çıkmıştır. Eğitim alanında istenilen sonuçlara ulaşamaması ve sorunların hızla artması eğitimcileri yeni arayışlara yöneltmiştir. Bu arayışların sonucu olarak yapılandırıcı yaklaşım gündeme gelmiştir. Yapılandırıcı yaklaşımla birlikte düşünen, anlayan, sorgulayan, bilgiyi kullanan ve sorun çözebilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Yapılandırıcı yaklaşımda öğrenci merkeze alınarak çoklu zekâ, öğrenci merkezli öğrenme, beyin temelli öğrenme, bireysel farklılıklara duyarlılık, çeşitli yaklaşım ve modellerden yararlanılmıştır (Güneş, 2009).

Öğrencinin öğrenilen konuya karşı tutumu, başarıyı etkileyen önemli değişkenler arasında sayılabilir. Gençlerde belirli nesnelere ya da konulara karşı tutumlar, yine onların çevresiyle etkileşimi sonucu oluşmaktadır. Eğitim ortamında olumlu tutumların geliştirilmesinde öğretim elemanına büyük görevler düşmektedir. Başka bir deyişle, gencin derse karşı geliştireceği tutum ağırlıklı olarak o dersi veren öğretim elemanına bağlıdır (Durmuşçelebi, Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Öğrenci Başarısını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi (Erciyes Üniversitesi Örneği), 2013).

Öğrenme ve öğretmeye ilişkin yeni değerler öğrenmenin öğrenci merkezli olarak yeniden düzenlenmesini öngörmektedir. Yeni eğitim anlayışı,

bilginin sınırsız olarak algılandığı ve sürekli yenilenmesine göre şekillenecektir. Bu şekillenmede, öğrenme tek boyutlu bir bilgi aktarma süreci olmaktan çıkmakta, mekân ve sınır engeli tanımaksızın her yerde ve her zaman bütün hayatı kapsayacak şekilde, öğreten merkezlikten kurtularak öğrenen merkezli hale gelmektedir. Vurgu bilginin aktarılmasında değil, öğrencidedir. Bilgi edinme değil, bilgiyi kullanma ve ondan yeni bilgi üretme önemlidir (Özden, 2005). Diğer bir deyişle asıl olan balık yemek değil, balık tutmayı öğretmektir. Öğrencileri çağın koşullarına ve toplumun ihtiyaçlarına göre yetiştirmek okullardan beklenen temel görevdir. Okulun varlık nedeni öğrenciler olduğuna göre, eğitim sisteminde yapılacak dönüşüm, öğrencilerin daha iyi öğrenmelerine yardımcı olmayı amaçlamalıdır. Bilgi toplumunda öğrencilerin düşünce üretmeyi, nedensel düşünmeyi ve zihinlerini kullanmayı öğrenerek okuldan mezun olmaları beklenmektedir. Bu konuda literatür incelendiğinde yapılan çalışmalardan;

Torrance (1971), ideal öğrenci tipinin tasvirinde Batılı ve Doğulu ülkelerin öğretmenlerinin birbirinden farklılaştığına işaret etmektedir. Torrance göre (1971), göre Amerikalı ve Alman öğretmenlerin ideal öğrenci tipinde bulunan şahsiyet özellikleri şunlardır: Kendi başına işe başlayan, inisiyatif sahibi, nazik, hüküm ve düşüncelerinde bağımsız, mütecessis, tehlikeleri göze alan, güç işlere teşebbüs eden, karar vermede bağımsızdır. Filipinli bir öğretmenin ise ideal öğrenci tipi şöyledir: Sevecen, başkalarını düşünen, nazik, işini zamanında yapan, gayretli, itaatkâr, hafızası kuvvetli, yaşlıların hükümlerini kabul eden, utangaç olmayan, konuşkan olmayan şekilde tarif etmiştir (Arık, Arkonaç, Yılmaz, & Cinan.S, 1991).

Horton (2001), ideal öğrenciyi: Öğrenmeye açık ve öğretim almaya engeli olmayan, kendi kendini kontrol edebilen, zamanı iyi yöneten, yalnız çalışmaktan hoşlanan, yazma becerileri iyi olan, bilgisayar kullanma yeterliliklerine sahip, ticaret ve eğitimde teknoloji kullanımına karşı olumlu düşüncelere sahip, yeni bilgiler edinmeye yatkın ve bunu kolayca gerçekleştirebilen, çıkan teknik sorunlara karşı rahat olabilen ve bu sorunlarla başa çıkabilen, belirli bir amaca sahip olan bireyler olarak vurgulamıştır

Arık, Arkonaç, Yılmaz, & Cinan.S (1991), "Bir Grup Lise Öğretmeninin İdeal Öğrenci İle İlgili Algıları" araştırmasında Türk öğretmenlerinin Torrance Öğrenci Vasıfları Listesi'nden seçmiş oldukları ideal öğrenci ile

İlgili vasıflar da ilk sıralarda kendine güvenen, samimi, başkalarını da düşünen, espriden anlayan, görevine kendini veren vasıfları gelmektedir. Aynı araştırmada açık uçlu soru yöntemi ile çıkartılan vasıf kategorilerine bakıldığında araştırmacı-öğrenen vasfının hemen ardı sıra öğrencinin çalışkanlığı, dürüstlüğü ve saygılı- terbiyeli oluşu gelmektedir. Sorumluluk sahibi ve yaratıcı bireylerde bulunduğu varsayılan irdeleyici tutum ise en düşük seviyededir. Şeklinde sonuca ulaşılmıştır

Söyleyici (2002), yaptığı çalışmada lise branş öğretmenine göre ideal öğrenci tipini araştırmış ve çalışma sonucunda ideal öğrenci tipi olarak öğretmenler: 1.Kendine güvenen, 2.Enerjik, 3.Sağlıklı, 4.Sorumluluk duygusuna sahip, 5.Azimli/Kararlı, 6.İnançlarını cesaretle savunan, 7.Saygılı, 8.Samimi, 9.Elina aldığı bir işi tamamına erdiren, 10.Fedakâr, 11.Eleştirel düşünen,12.Dürüst, 13.Hafızası kuvvetli,14.Çalışkan. Öğrencileri ideal diye tarif etmişlerdir.

Şüphesiz ki ideal öğrenci konusunda öne sürülen özellikler toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösterecektir. Burada temel olan her toplumun eğitim politikasının amaçlarının aynı zamanda ideal öğrenciye yüklediği anlamla uyumlu olduğudur. Çünkü eğitim politikası bir bütün olarak değerlendirildiğinde temelinde yetiştirmek istediği insan tipi vardır.

Günümüz dünyasının ihtiyaç duyduğu insan tipinin özellikleri arasında; eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, sorgulayıcı, uyum yeteneği güçlü, iletişim becerileri ve problem çözme yetenekleri gelişmiş, bilgiyi arayan ve bulma yollarını bilen özellikleri sıralanabilir. Özden'e göre (1998), eğitim sisteminin bugünkü amacı, çağın değişimine ayak uydurabilecek, yaratıcı, girişken, bir anlamda küresel düşünüp, yerel hareket edebilen girişimciler yetiştirmek olmalıdır.

Öğrenciler bir olay hakkında geniş boyutlu düşünebilme ve bir alandaki problemi çözerken başka alandaki bilgilerini kullanabilme becerisini kazanmalıdır. Bilgi toplumunda öğrenciler sınırlı olsa farklı söylemler hakkında bilgi sahibi olmalı ve bunlara eleştirel olarak bakabilmelidir. Öğrenciler farklı fikirleri karşılaştırabilmelidir. Çünkü mukayese edilmeyen veriler tek başına gerçekçi bilgiler vermekten uzaktır. Farklı bakış açılarından izlenen bir konuda daha objektif yorumlar yapmak mümkün olabilir (Genç & Eryaman, 2008).

Dünya genelinde meydana gelen yapısal değişimlerden etkilenen Türkiye, eğitimde yeni arayışlara girmiştir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde yetiştirilmek istenen öğrenci tipini Milli Eğitimin genel amaçları olarak; Atatürk inkılâp ve ilkelerine, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven, insan haklarına saygılı devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve yerine getiren, ve davranış haline getirmiş, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler ve yurttaşlar olarak yetiştirmek şeklinde ifade etmektedir.

Bir toplumda, bu genel amaçların kaynağını o toplumun değişen doğası, o toplumu oluşturan bireylerin doğası ve bir bütün olarak o güne kadar birikmiş bilgilerin doğası oluşturmaktadır. Dinamik bir yapıya sahip toplumun, insanlardan beklentileri de değişen doğası gereği farklılaşmaktadır. Toplumdaki özgürlük ve demokrasi anlayışındaki değişimler, ekonomik ve siyasal sistemdeki değişimler, kültürel yapı ve çeşitlilik konusundaki anlayış değişiklikleri ve bilim teknolojinin etkisiyle oluşan değişimler, bireylerden beklentileri de değiştirmektedir. Yine aynı şekilde bu özellikleri öğrenecek bireylerin sahip olduğu zihinsel kapasite, sosyal olgunluk, öğrenme ve düşünme stili ilgi, istek gibi özellikleri de, eğitimle kazandırılacak genel özelliklerin kaynağını oluşturmaktadır (Doğanay, 2011).

1999-2000 Eğitim öğretim yılından itibaren bütün okulların 'Okul Gelişim Modeli' (Planlı Okul gelişimi) adı altında MLO (Müfredat Laboratuvar Okulları) standartlarına ulaşmak üzere kendilerini geliştirmeleri uygulaması başlatılmıştır (Çetinkaya & Gülmez.T.S., 1999).

Planlı okul gelişiminde yetiştirilmek istenen insan tipinin belirleyici özellikleri şu şekilde tarif edilmektedir:

Öğrencinin "merkez" kabul edildiği planlı okul gelişiminde başarılı öğrenci özellikleri; çevresi ile iletişim kurabilen, problem çözme becerisi kazanmış, yaşam boyu sürdüreceği bir beceri olarak öğrenmeyi davranış haline getirebilen ve kendi öğrenmesi için çaba harcayabilen, öğretim programlarında belirtilen hedeflere yönelebilen, toplumların ve bireylerin

küresel bir bütünlük içinde birbirlerine yardımcı olmaları gerekliliğini kavramış, evrensel, kültürel ve ailevî değerlerin bilincinde bir insan olarak insanlık değerlerine sahip çıkan, teknolojinin insanlığa hizmet veren bir araç olduğu bilincine sahip olan bireyler şeklinde tarif edilmektedir (Çetinkaya & Gülmez.T.S., 1999).

Planlı okul gelişiminde hedeflenen başarılı öğrencinin önemli 'kişilik özellikleri' olarak; kendi kendisini yönetebilen, mantıklı düşünen, yaratıcı düşünceye sahip, zamanı verimli olarak kullanabilen, araştırmacı, özgür düşünceye sahip, sorgulayıcı, estetik duygusuna sahip ve yaşamında estetiğe özen gösteren, gelişim için risk alabilen, amaçlara ulaşmada gereken çabayı gösterebilen, duygusal olarak dengeli, başkalarında ilgi uyandırma ve güdüleme becerisine sahip olabilmesi belirtilmiştir (Çetinkaya & Gülmez.T.S., 1999).

Planlı okul gelişiminde başarılı öğrencinin sahip olması gereken önemli 'kişisel değerleri' ise, kendisine değer veren, başkalarına değer veren, okulu ve öğrenmeyi önemseyen, moral ve ahlâkî değerlere sahip çıkan, sanata ve insanlığa sahip çıkan şekilde tarif edilmiştir (Çetinkaya & Gülmez.T.S., 1999).

Bu araştırmada ele alınan ideal öğrenci kavramı ile anlatılmak istenen öğrencinin hangi kişilik özelliklerini bünyesinde barındırdığı, okulu, kendisi, ailesi, arkadaşları vb. çevresi ile ilişkilerinde nasıl bir insan modeli çizdiği, eşya ve olayları değerlendirirken kullandığı yöntem ve teknikleri kullanım biçimi ve ölçütlerinin neler olduğudur. Bu araştırmanın konusu olan öğretmenlere göre ideal öğrenci tipinin belirlenmesi, toplumda oluşturulmak istenen birey özelliklerinin tanımlanması bakımından önemlidir. Bu tanımlar okullarda öğrencilerin hangi özelliklerinin geliştirilmek istenmesinin bir göstergesi olabilir. Şüphesiz öğretmenler arasında ideal öğrenci diye tasvir edilen öğrenci tipi, farklılaşabilir. Öğretmenin kendi yetiştiği aile ve eğitim ortamı, yaşadığı sosyal ve kültürel çevreler, içinde bulunduğu zaman ve mekân, cinsiyeti, meslekteki kıdemi, hangi branşta öğretmenlik yaptığı, evli olup olmadığı, mesleğini sevip sevmediği gibi etkenler bu farklılığa neden olabilir.

Bu çerçevede ideal öğrenci tipi ne olabilir? Bu tipin tasvirinde hakim olan genel unsurlar nelerdir? Bu araştırma öncelikle bu sorulara cevap aramaya katkı sağlama amacındadır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde

bu şahsiyetlerin özelliklerinin, öğretmenlerin kendi zihinsel dünyalarında, öğretme kimliği, okul, eğitim ve öğrenci ile ilişkili olarak ne gibi bir yapı arz ettiği incelenecektir.

Bu araştırmanın temel amacı liselerde görev yapan öğretmenlere göre ideal öğrenci profilini ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda, Türk eğitim sisteminin ürünü olan lise öğrencilerinin hangi ideallere göre yetiştirildiği, Türk milli eğitiminin hedefleri ile bu ideallerin örtüşme derecesi, idealize edilen tipin dünyadaki hızlı değişim ve gelişime aktif olarak katılabilen bir tip olup olamayacağı konusunda görüş belirtmek mümkündür.

Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmenlerin, öğrencilerden akademik anlamda beklentileri nelerdir?
2. Öğretmenlerin, öğrencilerden Sınıf içi davranışlar açısından beklentileri nelerdir?
3. Öğretmenlerin, öğrencilerden arkadaşları ile ilişkileri açısından beklentileri nelerdir?
4. Öğretmenlerin, öğrencilerden Öğretmenleri ve okul yöneticileriyle ilişkiler açısından beklentileri nelerdir?
5. Öğrenci beklenti ve davranışlarının aile ile ilişkisi nedir?
6. Lise öğretmenlerinin algısındaki ideal öğrenci kimdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Liselerde görev yapan öğretmenlere göre ideal öğrenci profilinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışma nitel araştırma paradigmasına uygun olarak desenlenmiş betimsel bir çalışmadır. Nitel araştırma, insanların olaylara ne tür anlamlar yükledikleri, diğer bir deyişle olayları nasıl niteledikleri sorusuna cevap aramaktadır (Özdemir, 2010). Nitel araştırma paradigması, sosyal gerçekliğin insanın algılama ve kavrama süreçlerinden ayrı ele alınamayacağını, dolayısıyla araştırmacının araştırma sürecinde tarafsız kalamayacağını öngörmektedir. Nitel araştırmada kullanılan örneklem modeline “amaçlı örneklem” ismi verilmektedir. Olasılık kuramına dayalı olarak geliştirilmiş olan nicel örneklem yaklaşımlarının aksine

amaçlı örneklem modelinde temel amaç, araştırmanın konusunu oluşturan kişi, olay ya da durum hakkında ve belirli bir amaç doğrultusunda derinlemesine bilgi toplamaktır (Özdemir, 2010). Nitel veri, belirli amaçlar doğrultusunda, doğal ortamda, gözlem ve görüşme gibi çeşitli teknikler yoluyla elde edilen ve kişilerin olaylara ilişkin algı ve düşüncelerini içeren her türlü bilgidir (Özdemir, 2010). Bu haliyle nitel verinin nicel araştırmalarda yapıldığı gibi sayılara indirgenmesi amaçlanmaz. Nitel veri ile araştırmacı, araştırılan konu hakkında okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir resim sunmayı amaçlamaktadır (Yıldırım & Simsek, 2003). Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak hazırlanmış standartlaştırılmış açık uçlu görüşme stratejisine göre toplanmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşmede soruların sırası ve tarzı önceden belirlenir. Görüşme yapılan kişilere aynı sorular sorulur ve sorular tam anlamıyla açık (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2010). Görüşme sırasında sorulan sorular, kişiler tarafından anlaşılmazsa, görüşmeci gerekli açıklamaları yapabilir (Demir & Demir, Türkiye’de Yeni Lise Öğretim Programları Sorunlar Beklentiler ve Öneriler, 2012). Görüşme, sosyal bilimlerde ve özellikle sosyolojide en sık kullanılan araştırma yöntemlerinden biridir (Yıldırım & Simsek, 2003).

Katılımcılar

Araştırmaya, farklı lise türlerinde görev yapan, 10 kadın, 19 erkek, toplam 29 öğretmen katılmıştır. Katılımcıların arasında 3 yönetici bulunmaktadır. Öğretmenlerin meslekî deneyim ortalamaları 14 yıl 2 aydır. Öğretmenler arasında en düşük meslekî deneyim 2 yıl olup, en yüksek meslekî deneyim ise 25 yıl olarak belirlenmiştir. Görüşülen öğretmenlerden biri yüksek lisans, diğerleri lisans mezunudur. Öğretmenlerin sekizi Sosyal Bilimler Lisesinde, yedisi Anadolu Lisesinde, yedisi Mesleki Teknik Anadolu Lisesinde, yedisi de Ticaret Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Katılımcıların farklı okul türlerinden seçilmiş olması, farklı öğretim ortamları ve farklı öğrenci profilleriyle çalışmış olmayı sağlayacağından, sorunlar, beklentiler ve öneriler bağlamında veri çeşitliliği sunacağı düşünülmüştür.

Veri Toplama Aracı ve Süreci:

Veri toplama aracı olarak standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tekniğine uygun olarak sorular hazırlanmış, Soruların oluşturulmasında ilgili literatür dikkate alınmıştır, bu sorular matbu olarak çoğaltılmıştır. Çoğaltılan sorular okullarda teneffüs saatinde öğretmenler odasında bulunan öğretmenlere dağıtılmış ve yaklaşık olarak on beş dakika sonra kendilerinden toplanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formunda soruların kolay anlaşılabilir, açık uçlu ve esnek olmasına aynı zamanda katılımcıyı yönlendirmemesine dikkat edilmiştir. Görüşme formu altı sorudan oluşmaktadır.

Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme de soruların sırası ve tarzı önceden belirlenir. Görüşme yapılan tüm kişilere aynı sorular sorulur. Yanıtlayanlar aynı sorulara cevap verdiği için karşılaştırılabilir olasılığı artar. Görüşmeyi yapan kişinin etkisi ve önyargısı azalır. Veri analizini kolaylaştırır. Soruların standartlaştırılmış bir şekilde ifade edilmesi soruların ve yanıtların doğrallığını ve ilişkisini kısıtlayabilir ve sınırlandırabilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2010). Standartlaştırılmış görüşme tekniği, dikkatlice yazılmış ve belirli bir sıraya konmuş bir dizi sorudan oluşur ve her görüşülen bireye bu sorular aynı tarzda ve sırada sorulur (Yıldırım & Simsek, 2003).

Araştırmada kullanılan görüşme soruları şunlardır: (1) Akademik anlamda bir öğrenciden beklentileriniz nedir? (2) Sınıf içi davranışlar açısından öğrenciden beklentileriniz nedir? (3) Arkadaşları ile ilişkileri açısından öğrenciden beklentileriniz nedir? (4) Öğretmenleri ve okul yöneticileriyle ilişkiler açısından öğrenciden beklentileriniz nedir? (5) Öğrenci beklenti ve davranışlarının aile ile ilişkisi olduğunu düşünüyor musunuz? (6) İdeal bir öğrenci denilince aklınıza ne geliyor?

Verilerin Analizi

Araştırmada görüşme yoluyla elde edilen veriler, betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde

araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım & Simsek, 2003). Betimsel analiz dört aşamada gerçekleşmektedir. Birinci aşamada araştırmacı araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve gözlemlerde yer alan boyutlardan hareket ederek veri analizi için bir çerçeve oluşturur. Böylece verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenmiş olur. Ardından, araştırmacı daha önce oluşturmuş olduğu çerçeveye dayalı olarak verileri okur ve düzenler. Bu süreçte verilerin anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi önem taşımaktadır. Bu aşamadan sonra araştırmacı düzenlemiş olduğu verileri tanımlar. Bunun için gerekli yerlerde doğrudan alıntılara da başvurmak zorunda kalabilir. Bu sürecin sonunda araştırmacı tanımlamış olduğu bulguları açıklar, ilişkilendirir ve anlamlandırır. Araştırmacı bu aşamada ayrıca yapmış olduğu yorumları daha da güçlendirmek için bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini açıklar ve ihtiyaç duyulması durumunda farklı olgular arasında karşılaştırma yapar (Yıldırım & Simsek, 2003). Betimsel analiz yaklaşımı, verilerin araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilmesine ve görüşmede kullanılan sorular veya boyutlar dikkate alınarak sunulmasına imkân vermektedir (Yıldırım & Simsek, 2003).

Veri analizi için sıra ile şu işlemler yapılmıştır. Araştırma sorularına göre veriler altı ana tema altında düzenlenmesine karar verilmiştir. Görüşme not alma tekniği ile yapıldığı için öncelikle bütün görüşme formları katılımcılara göre kodlanmıştır. Daha sonra kodlanan formlar soru numarasına göre tasnif edilmiş. Farklı iki yorumcu tarafından temalara göre frekans dağılımı yapılmış. Son aşamada ise elde edilen bulgular açıklanmış, yorumlar ve sonuçlar sunulmuştur.

Araştırma verilerinin sunumunda, katılımcılara verilen kodlardan yararlanılmış ve bazı görüşlerden doğrudan alıntılar yapılarak yorumlar desteklenmiştir. Bazı görüşler birden fazla temayı içerdiği için bu görüşler birden fazla tema içinde kodlanmıştır. Katılımcı görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılarda önce kod verilmiş, sonra görüşü italik olarak yazılmıştır.

Bulgular

Bulgular, öğrenciden akademik olarak beklentiler, sınıf içi davranışlar açısından beklentiler, arkadaşları ile ilişkileri açısından beklentiler, öğretmenleri ve okul yöneticileriyle ilişkiler açısından beklentiler, öğrenci beklenti ve davranışlarının aile ile ilişkisi, istenen ideal öğrenci tipi başlıkları altında sunulmuştur.

Öğrenciden akademik olarak beklentiler

Öğretmenlere akademik anlamda öğrenciden beklentileri sorulmuş görüşmeciler bu soruya: çoğunlukla (7 kişi) sorgulayan, meraklı, araştırmacı olması,(6 kişi) derse hazırlıklı gelinmesi ,(5 kişi) Sorumluluk sahibi olunması,(4 kişi) Hedefi olması,(3 kişi) Planlı çalışması,(1 kişi) kendini tanıması,(1 kişi) ders çalışma yöntem ve tekniklerini bilen kişiler olmasını beklediklerini belirtmişlerdir.

Görüşmecilerden Sosyal Bilimler Lisesinde görev yapan (G1) bu konudaki görüşlerini, *akademik anlamda bilmediğini bilen, bildikleriyle yetinmeyen, öğrenmeyi öğrenen birikimli (donanımlı) birey*. Yine Sosyal Bilimler Lisesinde görev yapan (G5) ise görüşlerini; *verilen bilgileri sorgulayabilme yeteneğine sahip olma becerisi gösterebilmelidir, şeklinde* belirtirken, Ticaret Meslek Lisesinde görevli (G12) *sorumluluklarını yerine getiren, araştıran, sorgulayan, öğrendiklerini hayatında uygulayabilmesi*. Ticaret Meslek Lisesi öğretmenlerinden (G15) *derslerine hazır gelmesi, verilen ödevleri yapması*. Mesleki Teknik Anadolu Lisesi öğretmeni (G21) *planlı programlı olarak ders çalışması ve bu işi kesintiye uğratmadan sürekli yapması* şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Katılımcıların akademik anlamda beklentileri araştırmacı, sorgulayan, derse hazırlıklı gelen ve planlı çalışan öğrenciler şeklinde olmuştur. Bu sonuçlar Arık(1991), araştırmasında açık uçlu soru yöntemi ile çıkartılan vasıf kategorileri ile örtüşmektedir. Arık'ın yaptığı çalışmada da öğrencilerin araştırmacı, öğrenen ve çalışkanlık vasıfları ön plana çıkmıştır. Planlı okul gelişiminde hedeflenen başarılı öğrencinin önemli "kişilik özellikleri" olarak araştırmacı, sorgulayıcı şeklinde belirtilmiştir. Bu sonuçlara da araştırmamızda ulaştığımız sonuçlarla örtüşmektedir.

Sınıf içi davranışlar açısından beklentiler

Sınıf içi davranışlar açısından beklentiler sorulduğunda (16 kişi) derse aktif katılma (10 kişi) ders anında arkadaşlarına ve öğretmenlerine saygı duymak,(5 kişi) kurallara uyma,(4 kişi) ödev ve sorumluluklarını yerine getirme demokratik ortamın sağlanmasına katkıda bulunabilme, kendine güvenen, sosyal olmak gibi davranışların daha yoğunlukla beklendiği ortaya çıkmıştır.

Bu konu hakkında görüşmecilerden Sosyal Bilimler Lisesinde görev yapan (G2) *arkadaşlarına ve öğretmenlerine saygılı olma, sınıf içi kurallara uyma*, Anadolu Lisesi Öğretmeni (G28) *yapıcı eleştirilerle dersin verimini artırmak*, yine Anadolu Lisesi Öğretmeni olan (G24) *her türlü demokratik ortamı ve durumu sindirebilen bir öğrenci*, Mesleki Teknik Anadolu lisesinde çalışan öğretmenimiz (G21) *başkalarının ders dinlemesine mani olacak davranışlardan sakınmasını, öğretmenlerine karşı saygılı davranmasını beklerim*; şeklinde bu konudaki görüşlerini belirtmişlerdir.

Öğrencinin “merkez” kabul edildiği planlı okul gelişiminde başarılı öğrenci özellikleri arasında çevresi ile iletişim kurabilme davranışı araştırmamızda ortaya çıkan sınıf içi davranışlardan sosyal olmak ile örtüşmektedir. Planlı okul gelişiminde hedeflenen başarılı öğrencinin önemli ‘kişilik özellikleri’ olarak belirtilen özgür düşünceye sahip, sorgulayıcı şeklinde belirtilen özelliklerde demokratik ortam sağlanması ve kendine güvenme özellikleri ile örtüşmektedir. Burada değinilmesi gereken bir başka noktada (Ergün & Duman, 1998) tarafından belirtilen “sınıftaki eğitici ortamın büyük ölçüde öğretmenin davranışlarına bağlı olduğu söylenebilir” şeklindeki görüşle sınıf içi davranışlar bakımından öğretmenlerin öğrencilere model olmaları gerektiğidir.

Arkadaşları ile ilişkileri açısından beklentiler

Arkadaş ilişkileri açısından beklentiler ise yoğun olarak(12 kişi) saygı-sevgi, (5 kişi) birbirlerine karşı hoşgörülü ve seviyeli bir ilişki düzeyi,(2 kişi) doğruyu yanlış ayırabilen ve hayır demesini bilen, paylaşımcı, birlikte çalışma yapabilen bireyler, cinsiyet ayrımını farkında olabilen, ekip çalışması yapabilen şeklinde beklentiler ortaya çıkmıştır.

Sosyal Bilimler Lisesi Öğretmeni (G8) özellikle kız erkek arkadaşlıklarında seviye korunmalı. Ticaret Meslek Lisesi öğretmeni (G12) hayır diyebilmeli. Yine Ticaret Meslek Lisesi öğretmeni olan (G14) doğruyu yanlış ayırabilen gerektiğinde hiç çekinmeden hayır diyebilen. Anadolu Lisesi Öğretmeni (G25) bilgi alışverişinde bulunmaları. Anadolu Lisesi Öğretmeni (G28) ise sınıfa ve arkadaşlarına karşı aidiyet hissi kazanma ve uyumlu ekip çalışması şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Arık (1991), ulaşılan sonuçlardan kendine güvenen, samimi, başkalarını da düşünen, özellikleri ile örtüşmektedir. Burada göze çarpan bir bulgu da cinsiyet ayrımını farkında olmak şeklinde çıkan sonuçtur. Bu sonuçta toplumda karşı cinsle karşı olan saygınlığın artması istenmektedir şeklinde yorumlanabilir. Baloğlu 'na göre (1995) ise Avrupa sanayici ve işadamları gençlere verilen eğitimde iletişim yeteneğinin geliştirilmesi ve ekip halinde çalışma yeteneğinin geliştirilmesi üzerinde durulması gerektiğini belirtmişlerdir. Avrupalı sanayici ve işadamlarını istekleri öğretmenlerimizin öğrencilerden beklentileri birbirleri ile uyuşmaktadır.

Öğretmenleri ve okul yöneticileriyle ilişkiler açısından beklentiler

Öğretmenleri ve okul yöneticileriyle ilişkiler açısından beklentiler incelendiğinde yoğunluk (11 kişi) öğretmenlerine karşı saygılı olma , (7 kişi) kurallara uyma,(5 kişi) kendisini ifade edebilme,(4 kişi) düzeyli ve sağlıklı iletişim kurabilme, problem çıkarmayan, okul amaçlarını kavrayabilmiş, itaatkâr olma gibi beklentiler ortaya çıkmıştır.

Bu konuda bazı görüşmecilerin düşünceleri ise şu şekildedir Sosyal Bilimler Lisesi Öğretmeni (G4) *realist olması, varsa bir sorun uygun bir dille muhatabı iyi belirlenerek onunla konuşmalı ve okula yardımcı olmak için gayret sarf edilmeli.* Sosyal Bilimler Lisesi Öğretmeni (G8) *öğrenci-öğretmen arasındaki mesafe her zaman korunmalı, okul yönetimi hem ağırlığını hissettirmeli hem de öğrencinin arkasında olmalıdır.* Mesleki Teknik Anadolu lisesinde görevli olan öğretmenlerimiz ; (G16) *dersin akışını kolaylaştıracak davranışlar sergilemeli.*(G19) *öğretmen ve idarecilerine karşı güven duymalarımı beklerim.* Anadolu Lisesi Öğretmeni (G29) *sevgi ve saygı içerisinde sorunlar paylaşılmalı, fikir alışverişinde bulunulmalı demişlerdir.*

Genelde burada da beklenen ve ulaşılan sonuç diğer temalarda olduğu gibi saygılı olma, kurallara uyma şeklinde çıkan sonuçlar daha önceki ideal öğrenciden beklenen davranışlarla örtüşmektedir. Okul amaçlarını kavrayabilme ve sağlıklı iletişim kurabilmek ise öğrencinin 'merkez' kabul edildiği planlı okul gelişiminde başarılı öğrenci özelliklerinde belirtilen çevresi ile iletişim kurabilen öğretim programlarında belirtilen hedeflere yönelebilen öğrenci beklentileri ile uyumaktadır.

Öğrenci beklenti ve davranışlarının aile ile ilişkisi

Öğrenci davranışlarının aile ilişkisi konusunda görüşme yapılan öğretmenler büyük çoğunluğu(28 kişi) ailenin mutlaka katkısı ve ilişkisi olduğu yönünde görüş belirtmekle birlikte arkadaş çevresinin etkisi olduğu, ailelerin çocuklarının farkında olmadığı, ailelerin kendi beklentilerinin önemli olduğu gibi görüşlerde ortaya çıkmıştır.

Sosyal Bilimler Lisesi Öğretmeni olan (G1) *bence en büyük problem burada yatıyor. Aileler çocuklarının özelliklerinin farkında değil. Daha çok kendi beklentileri doğrultusunda çocuk yetiştiriyor. Çocukları yanlış yönlendiriyorlar. Çocuklar bu beklentiler karşısında eziliyor ve davranışlarını olumsuz etkiliyor.* Sosyal Bilimler Lisesi Öğretmenlerimizden (G8) *bu dönemde arkadaşı, grup içindeki yeri her şeyin üstünde şeklinde görüş bildirmiş.* Mesleki Teknik Anadolu lisesi öğretmeni olan (G16) *öğrenci davranışlarında okul-aile ve çevre etkili olmaktadır. Üç etken arasında seçim yapmak yerine üçünün tamamının düzenlenmesi doğru olacaktır.* Yine Mesleki Teknik Anadolu lisesi öğretmenlerimizden (G22) *öğrenci ailenin prototipidir. Sıkıntılı öğrenci yoktur sıkıntılı anne, baba vardır.* Anadolu Lisesi Öğretmeni (G27) ise *ilköğretimde aile geçerli olabilir ama lise öğrencisi kesinlikle arkadaş çevresinin etkisi ile çoğu şeyi yaşar;* demiştir.

Burada çıkan sonuçlara göre aile ve aile içindeki bireyleri öğrenci davranışlarını etkilediği, ailenin öğrenciden beklentilerinin ve ailenin çocuğunu tanımasının öğrenci davranışları üzerinde etkili olduğu sonucu çıkarılabilir. Yörükoğlu'na göre(1979), ana ve babanın çocuk üzerindeki etkisi sadece kişilik yapısının şekillenmesinde değil, ilerdeki yıllarda çocuğun eğitim yaşantısı, meslek seçimi gibi birçok alanda da kendini göstermektedir. Bu durum ana-babanın çocuk üzerindeki önemini açıkça ortaya koymaktadır. Bununla beraber bazı araştırmacılar anne babaların çeşitli

nedenlerle çocuklarının eğitim-öğretimlerine değişik düzeylerde katılım gösterdiklerini belirtmişlerdir. Örneğin; Lee (1994), Eccles ve Harold (1996) ve Simon (2000) gibi çeşitli araştırmacılar ilkokuldan, ortaokula ve ortaokuldan liseye doğru ana-babaların çocuklarının eğitim-öğretimlerine katılma oranlarının düştüğünü belirlemişlerdir.

İstenen ideal öğrenci tipi

Görüşmecilerin beklediği öğrenci tipinde ise (12 kişi) mili-manevi değerler önem veren ,(9 kişi) sorumluluk sahibi olan, (7 kişi) saygılı ,(6 kişi) okuyan-araştıran-sorgulayan (5 kişi) derslerinde başarılı,(5 kişi) sosyal ,(5 kişi) ahlaklı,(5 kişi) dürüst-güvenilir, olgun bir kişilik ve karaktere sahip, iletişim kurabilen, girişken, çok yönlü, eleştiren ve eleştiriye açık olma, özgüven sahibi olma gibi özelliklerin ideal öğrencide istendik özellikler olduğu ortaya çıkmıştır.

Anadolu Lisesi Öğretmeni (G29) *görev ve sorumluluklarının bilincinde olan ahlaklı, saygılı, olgun birey.* Yine Anadolu Lisesi Öğretmenlerimizden (G25) *saygılı, derslere ilgili, sorumluluk bilincine varmış, arkadaşlarıyla iyi anlaşan.* Bir başka Anadolu Lisesi Öğretmenimiz (G21) *derslerinde başarılı, dersi derste dinleyen, daha sonra tekrar eden, derse hazırlıklı gelen, derse katılan, büyüklerine karşı saygılı, akranlarına karşı nazik, kibar, hoşgörülü, milli ve manevi değerlere bağlı, ahlaki değerlerden asla taviz vermeyen, vatanını milletini düşünen, ülkesinin kalkınması için üzerine düşen vazifenin şuuru içerisinde, bilinçli, gayretli ve çalışkan bir öğrenci aklıma geliyor.* Mesleki Teknik Anadolu Lisesi öğretmenlerimizden (G19) *düzenli, çalışkan, öğretmen ve arkadaşlarına saygılı, manevi değerlerine bağlı.* Ticaret Meslek Lisesi öğretmenimiz (G14) *öğrenme sürecine aktif katılan ve bu süreçte sorumluluk alabilen.* Başka Ticaret Meslek Lisesi öğretmenimiz (G13) *Kendisine verilen görev ve sorumlulukları yerine getirebilen.* Ticaret Meslek Lisesi öğretmenlerimizden (G11) *ülke geleceğini kendi geleceği olarak gören tüm gençlik ilgi alanında ideal bir öğrencidir.* Sosyal Bilimler Lisesi Öğretmeni olan (G6) *öncelikle kişilik olarak kendine güvenen dürüst, saygılı, paylaşımcı ve çevresine karşı sorumluluk taşıyan ve daha sonra akademik anlamda başarılı bir birey.* Şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Tezcan'a göre (1985), bütün toplumlarda eğitimin toplumsal işlevlerinden biri; toplumun kültürel mirasının birikimi ve sürekliliğini sağlamaktır. Milli manevi değerlerine bağlı öğrenci beklentisi bu görüşü desteklemektedir. Öğretmenlerin idealize ettiği öğrenci tipi genelde toplumun be-nimsediği ve görmek istediği insan tipi ile örtüşmektedir. Genelde toplumda birilerine karşı saygılı, milli manevi duyguları güçlü, sorumluluklarının bilincinde insanlar görmek istenir ki bu araştırma sonucunda lise öğretmenlerinin algısındaki ideal öğrenci tiplmesi de bu vasıflarla örtüşmektedir.

Tartışma Ve Yorum

Eğitim sistemine yön veren, yetiştirilmek istenen insan tipidir (Erdem, 2006). Toplumlardaki eğitim sisteminin görevi, o toplumun gereklerine uygun tipte insanlar yetiştirmektir. Bu nedenle yetiştirilmek insan tipi el-bette ki zamanla farklılık gösterecektir. Genel olarak eğitim aracılığı ile insanlara kazandırılmak istene bu özelliklere de eğitimin genel amaçları denmektedir.

İdeal öğretmen özellikleri üzerinde yapılmış araştırmalar bulunmasına karşın, ideal öğrencinin ne olduğu, hangi özelliklere sahip olması gerektiği üzerinde yapılmış bilimsel çalışmalara yeterince ulaşılamamıştır. Arık'a göre (1990), uzmanlar tarafından, ürettikleri açısından topluma önemli katkıları olan insanların kişilik özelliklerinin incelenmesi sonucu ortaya çıkartılan özelliklerin 'ideal öğrenci tipi' ni temsil edebileceği kabul edilmiştir. Bu araştırma lise öğretmenlerinin algısındaki ideal öğrenci ti-pini belirlemek için Kayseri ili Talas ilçesinde 2012-2013 Eğitim Öğretim yılında faaliyet gösteren 4 Farklı tip liseden 29 öğretmenle yapılmıştır. Araştırma sorularına göre elde edilen sonuçlar şu şekilde olmuştur.

Elde edilen bulgular sonucunda akademik anlamda öğrenciden beklentiler sorgulayan, meraklı, araştırmacı olması, derse hazırlıklı gelen, sorumluluk sahibi hedefi olan kişiler olması şeklinde sonuçlar çıkmıştır. (Akçay, 2003), eğitimde küreselleşmede dört ilkededen bahsetmektedir. Bu ilkeler; öğrenmeyi bilmek, öğrenmeyi öğrenmek, bireysel öğrenmek ve birlikte yaşamayı öğrenmektir. Bu ilkelerden öğrenmeyi bilmek ve öğren-

meyi öğrenmek bizim araştırmamız sonucunda akademik anlamdaki beklentilerden sorgulama, araştırma ve derse hazırlıklı gelen öğrenci beklentisini karşılamaktadır.

Sınıf içi davranışlar açısından beklentiler ise derse aktif katılım, saygılı olmak, kurallara uyan, sorumluluk sahibi, demokratik ortamın sağlanmasına katkıda bulunabilen ve kendine güvenen öğrenci profili çizilmiştir. Aynı şekilde Akçay'ın(2003) belirttiği gibi birlikte yaşamayı öğrenmek ise sınıf içi davranışlar açısından ortaya çıkan beklentilerden saygılı olma ve kurallara uyma davranışı ile örtüşmektedir. Derse aktif katılım ise Akçay'ın belirttiği öğrenmeyi bilmek ilkesi ile örtüşebilir. Ergün& Duman (1998) de " sınıftaki eğitici ortamın büyük ölçüde öğretmenin davranışlarına bağlı olduğu söylenebilir" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu söylemden hareketle öğretmenin sınıf içi beklentiler konusunda öğrenciye model olması ve öğrenciyi istendik davranışlar konusunda harekete geçirmesi beklenmelidir.

Arkadaş ilişkileri açısından saygı, sevgi çerçevesi içinde birbirleri ile hoşgörülü seviyeli iletişim kurabilen, paylaşımcı ve birlikte çalışabilen bireyler olması beklenmektedir. Baloğlu' nun (1995) belirttiği; Avrupa Sanayicileri ve İşadamları Yuvarlak Masası çalışmaları çerçevesinde yapılan anket sonuçlarına göre, sanayi yöneticileri, gençlere verilen eğitimde üç eksiklik görmekte, beş istekte bulunmaktadır. Üç eksiklik şunlardır: Ekonomik çevreyi anlama yetersizliği, iş yapma ve iş bitirme yetersizliği, Kar etme kavramı yetersizliği. Beş istekte şunlardır: İletişim yeteneğinin geliştirilmesi, ekip halinde çalışma yeteneğinin geliştirilmesi, karşılaşılan sorunları çözme yeteneğinin geliştirilmesi, öğrenmeyi öğrenme yeteneğinin geliştirilmesi, yabancı dil. Baloğlu'nun araştırma sonuçlarında belirtilen isteklerden iletişim ve ekip çalışması araştırmamız sonucu öğretmenlerimizin arkadaş ilişkileri açısından öğrencilerinden beklediği davranışlarla örtüşmektedir.

Öğretmenleri ve okul yöneticileriyle ilişkiler açısından beklentiler incelendiğinde ise yine sınıf içi davranış beklentilerinde ortaya çıkan saygılı, kurallara uyan, kendini ifade edebilen ve kendine güveni olan iletişim yeteneği kuvvetli öğrenci profili ortaya çıkmıştır. Bu konuda daha önce yapılmış araştırmalar incelendiğinde ve literatür tarandığında öğretmen öğrenci ilişkilerinde ası olanın öğretmen davranışları olduğu öğrencinin öğ-

retmen davranışlarını model alarak davranış geliştirdiğidir. Birçok araştırma akademik başarı ve öğrenci davranışlarının öğretmen öğrenci iletişiminin kalitesinden etkilendiğini göstermektedir. Öğrenciler genellikle içten ve samimi öğretmenleri tercih etmektedirler. Daha da önemlisi, olumlu öğretmen-öğrenci iletişimi öğrencinin okula karşı olumlu, akademik başarıyı arttıran tepkileriyle çok yakından ilişkilidir (Jones & Jones, 2001). Olumlu bir iletişimin öğrenci başarısı ve davranışları üzerinde olumlu etkisi yanında, başarısız ve istenmeyen davranışların da en önemli kaynaklarından birisi öğretmen-öğrenci arasındaki olumsuz iletişimdir (Seeman, 2000). Öğretmen ve öğrenci arasında kurulan olumlu etkileşim, karşılıklı güven ve saygıyı beraberinde getirir ve bu da öğrencilerin fikirlerini çekinmeden ifade etmelerini ve tartışmalara katılmalarını teşvik eder (Akyol, 2000).

Öğrencilerin davranışlarının aile ile ilintili olduğu ailenin geçmişten çocuklara yaptıkları yüklemelerin etkisi olduğu, lise öğrencilerinde aile yanında arkadaş grubunun da etkili olduğu görüşü hâkimdir. Bu görüşler aşağıda belirtilen görüşlerle birbirini destekler niteliktedir. Aile, çocuğun ilk toplumsal deneyimlerini edindiği ve kişilik kazanmaya başladığı ilk toplumsal çevredir. Çocuğa yöneltilen davranış ve ona karşı takınılan tavır, bu ilk yaşantıların örülmesinde büyük önem taşır (Yavuzer, 1993). Araştırmalar, erken çocukluk ve ön ergenlik dönemindeki aile desteği ve ilgisi ile ergenlik yıllarındaki akademik başarı, duygusal sağlık ve okula uyum arasında olumlu bir ilişki olduğunu göstermektedir (Carlson, Sroufe, Collins, Jimerson, Weinfield, Hennighausen, Egeland, Hyson, Anderson ve Meyer, 1999). Satır'a göre (1996), eğitim açısından destekleyici yaklaşım içerisinde olan ailelerin çocuklarının eğitim başarısının daha yüksektir (Çelenk, 2003).

Araştırmanın sonucunda mili-manevi değerler önem veren, sorumluluk sahibi olan, saygılı, okuyan, araştıran, sorgulayan, derslerinde başarılı, sosyal yönü kuvvetli olan, ahlaklı, dürüst-güvenilir, olgun bir kişilik ve karaktere sahip, iletişim kurabilen, girişken, çok yönlü, eleştiren ve eleştiriye açık olma, özgüven sahibi olma gibi özelliklerin ideal öğrencide istendik özellikler olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu sonuçlar 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu genel amaçlar kısmında belirtilen ve yetiştirilmek istenen öğrenci tipi ile örtüşmektedir.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda "Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek. İnsan haklarına saygılı, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek" Türk Milli Eğitiminin genel amaçları arasında sayılmıştır. Bu da Türk eğitim sisteminin yetiştirmek istediği ve topluma kazandırmak istediği insan tipidir.

Aynı şekilde elde edilen sonuçlar Arık (1991) "Bir grup lise öğretmeni-nin ideal öğrenci ile ilgili algıları" adlı çalışmasında ki sonuçlarla da uyum göstermektedir. Araştırmada "Bir ideal öğrencide bulunmasını istediğiniz vasıflar nelerdir?" şeklinde açık uçlu bir soruya aynı denekler farklı tepkilerde bulunmuşlardır. Bu uygulamada sırasıyla; araştırmacı-öğrenen, çalışkan, dürüst, saygılı-terbiyeli, gayretli-azimli, insanları seven, sorumluluk sahibi, irdeleyici tutum sergileyen olarak öğrenci profili çizmişlerdir.

Denetim ve Program Geliştirme Birliği (ASCD) tarafından yapılan bir araştırmada eğitim aracılığıyla kazandırılması gereken 10 temel özellik olarak şunlar sıralanmıştır. Özsaygı, başkalarını anlama, temel beceriler, sürekli öğrenme, toplumun sorumlu bir üyesi olma, zihinsel ve fiziksel sağlık, yaratıcılık, üretim ve tüketimin dünyasına bilgiye dayalı katılım, dünyayı anlamak için birikmiş bilgiyi kullanma, değişimle başa çıkma. Bu sonuçlardan özsaygı, başkalarını anlama, sürekli öğrenme, toplumun sorumlu bir üyesi olma gibi özelliklerin bizim araştırmamız sonucu ortaya çıkan kendine güvenen, saygılı, araştıran, sorumluluk sahibi olma gibi özelliklerle örtüştüğünü görüyoruz.

Elde edilen sonuçlara göre öğretmenler tarafından çizilen ve yetiştirilmesi istenen öğrencinin çalışkan, dürüst, saygılı, mili ve manevi değerlere bağlı ahlaklı, soran sorgulayan, araştıran, sağlıklı iletişim kuran ve özgüven sahibi bireyler olarak yetiştirilmesi şeklinde oluşmuştur. Türk eğitim sisteminde yetiştirilmek istenilen öğrencinin idealize edilmiş özellikleri ve 1990'lı yıllarla birlikte gerçekleştirilmeye çalışılan yapı ve işleyiş değişiklikleri dikkate alındığında belirtilen özelliklerle benzerlikler görülmektedir. . Bugüne kadar Türkiye'de takip edilen eğitim stratejileri göz önüne alındığında amaçlanan hedefin, çocuğun düşünme kabiliyetini ortaya çıkarmak ve geliştirmekten ziyade onun çalışkan, dürüst, saygılı bir birey olarak yetiştirilmesi bir başka ifade ile sosyal ilişkilerde tasvip edilen

normlara uygun bir birey yetiştirilmesi olduğu düşünülebilir (Arık 1991). Ayrıca öğretmenlerin dışında başka bir meslek mensuplarının ya da anne babaların her insan için bulunmasını isteyebilecekleri özellikler olduğu görülmektedir. Bu da sonuçta bu özelliklerin toplumsal kabul sınırları içinde herkesin idealize edebileceği özellikler arasında bulunabileceğini göstermektedir. Buradan hareketle yaratıcı özellikler gösteren öğretmen ve öğrenciler teşvik edilerek bu özelliklere sahip olmaları özendirilmelidir. Öğretmenler tarafından idealize edilen öğrenci tipine ilişkin özellikler nasıl kazandırılabilir bu konuda öğretmenlere hizmet içi eğitim ve seminerler verilebilir.

Eğitim sistemi olarak ta ideal insanı yetiştirmek, değişim ve gelişmelerin başlatıcısı insan gücü yetiştirmek olmak olmalıdır. Sorun çözmeye yönelik bireyler yetiştirmek için programlar düzenlenmelidir. Okullarda araştırma ve geliştirmeye uygun ortamlar hazırlanmalıdır.

Kaynakça

- Akçay, R. C. (2003). Küreselleşme, Eğitimsel Yoksunluk ve Yetişkin Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 159.
- Akyol, H. (2000). *Olumlu ve Öğrenmeye Uygun Ortam Yaratma, Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Arık, İ., Arkonaç, A. S., Yılmaz, N., & Cinan, S. (1991). 'Bir Grup Lise Öğretmeninin İdeal Öğrenci İle İlgili Algıları. *M.K. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17-23.
- Baloğlu, Z. (1995). *Türkiye'de Eğitim*. İstanbul: Yeni Yüzyıl Kitapları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması. *İlköğretim-Online*, 28-34.
- Çetinkaya, A., & Gülmez, T.S. (1999). *Okul Gelişim Modeli (Planlı Okul gelişimi)*. Ankara: MEB Eğitim Araştırma ve Geliştirme Başkanlığı Yayınları.
- Demir, S., & Demir, A. (2012). Türkiye'de Yeni Lise Öğretim Programları Sorunlar Beklentiler ve Öneriler. *Elementary Education Online*.

- Doğanay, A. (2011). *Öğretim ilke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Durmuşçelebi, M. (2013). Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Öğrenci Başarısını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi (Erciyes Üniversitesi Örneği). *Eğitim ve Bilim*, 373-385.
- Durmuşçelebi, M. (2015). Öğretmenlik Eğitimi Programının Etkililiği. *Pegem Eğitim ve Öğretim*, 747-766.
- Erdem, A. R. (2006). Türkiye'nin Önemli Sorunlarından Biri: Yetiştirdiği İnsan Tipi. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, Cilt 6 Say 14.
- Ergün, M., & Duman, T. (1998). Kritik durumlarda öğretmen davranışları I. *Millî Eğitim*, 45-58.
- Genç, S., & Eryaman, M. (2008). Değişen Değerler Ve Yeni Eğitim Paradigması. *Sosyal Bilimler Dergisi. Afyon Kocatepe Üniversitesi*, 89-102.
- Güneş, F. (2009). Türkçe Öğretiminde Günümüz Gelişmeleri ve Yapılandırıcı Yaklaşım. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-21.
- MEB. (1973, 06 24). 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu. ı R.Gazete.
- Oktay, A. (2001). 21. Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim, 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi. İstanbul: Sedar Yayıncılık.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Özden, Y. (2005). *Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Sarpkaya, P. (2007). Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilere Göre Resmi Liselerdeki Öğrenci Disiplin Sorunlarının Nedenleri". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 110-121.
- Siyez, D. (2009). Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Algıları ve Tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 67-80 .
- Söyleyici, B. (2002). "Lise Branş Öğretmenlerinin İdeal Öğrenci Tipi (Kayseri İli Örneği). KAYseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Tatar, M. (2005). Öğretmen Beklentisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*.

- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Yavuzer, H. (1993). *Anne Baba ve Çocuk Eğitimi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yörüköğlü, A. (1985). *Gençlik Çağı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Avcı, Ö. Y. & Durmuşçelebi, M. (2014). Öğretmen Görüşlerine Göre İdeal Öğrenci Tipi, *OPUS - Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 4(6) s.22-44